

БАРВІНОК

№ 5

Журнал ЦК ЛКСМУ та Республіканської Ради Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна для школярів молодших класів

ТРАВЕНЬ 1961

Платон ВОРОНЬКО

Малюнок Н. ЛОПУХОВОЇ

НАЙДОРОЖЧА ОБНОВА

Зеленіють озимі і ярі,
Зеленіють на всю Україну.
У сукенці новій, у кептарі
Йде Марійка із гір на долину.

Кісники, наче макові квіти,
У косицях розквітли шовкові.
Йде дівча святкувати, радіти
У своїй найдорожчій обнові.

А обнова — це галстук багряний,
Що на грудях уперше тріпоче.
Подивіться, гуцули-горяни,
У щасливі Марійчині очі.

Любі друзі, брати і сестерки,
Соколята Карпатського краю,
Привітайте її, піонерку,
Поздоровте у день Первомаю.

Цього щастя вона не забуде —
Як летіла із гір на долину,
Як обнова, що впала на груди,
Пломеніла на всю верховину.

Мов струмочок, дитинство пролине,
Потече у ріку повноводу
На поля, на заводи країни
В трудове хвилювання народу.

Та завжди — на бетоноукладці
Чи в гарячі жнива при озерці —
Піонерський цей вогник у згадці
Юне щастя розбудить на серці.

Володимир СОСЮРА

Малюнок О. ЖИВОТКОВА

КОБЗАР

Його пісні — життя окраса,
Свободи нашої зоря.
Усі ми любимо Тараса,
Усі шануєм Кобзаря.

Шумлять сади, вишневі,
милі, —
І, наче сад, наш край розцвів.
Вклонитись дорогій могилі
До нього йдуть з усіх країв.

Він був за дні, у цвіт повиті,
За наші дні, за все нове —
Й не тільки в бронзі і граніті,
А й в серці нашому живе.

Шумить Дніпро на повну
силу,
Сичі не плачуть у гаю,
І на Шевченкову могилу
Несе народ любов свою.

Олександр ПАРХОМЕНКО

Малюнки М. ПРОКОПЕНКА

ГОРИЧ

Солоні морські хвилі лижуть гарячий берег. А коли близько стати — вони й ноги лижуть і ніби лоскочуть. Наталя сміється від того лоскоту, грається з хвилею.

Згори, зі скелі, що майже прямовисно збігає до моря, утворюючи з цього боку природну стіну фортеці, дівчинкою милується суворий солдат. Він стоїть на чатах при флагштоку. Зі сходу, з Кара-Кумів, віє сухий гарячий вітер. Внизу важко дихає розморений цілоденною спекою Каспій... На березі, там, де Наталя, не так жарко, як на оцій черепашниковій брилі — ходиш по ній, мов по розпеченій сковороді.

За чверть години зміна караулу. Але як нестерпно повільно тягнеться час!

— Го-о-р-и-ч! — уже в котрий раз гукає солдатові Наталя. — Чи скоро вже?..

Солдат підступає до краю урвища, оглядається довкола, чи нема поблизу кого з начальства, і тихо відповідає вниз:

— Скоро, скоро, моя голубко... Ось тільки вахту достою, зажди трохи.

Наталя, ще коли зовсім маленькою була, прозвала солдата Горичем, бо не вміла вимовити «Григорович», та й досі так його називає. А Тарас Григорович сумно посміхається своїй маленькій подрузі, киває головою:

— Так, так, дитино... Горич... Бо, мабуть, справді горе мені батьком доводиться, інакше не горював би я в оцьому забутому богом краю.

І Наталі стає шкода Горича. Чула вона од мами, що багато років тому оддав його цар у солдати, заслав у пустельний закаспійський край. А за яку провину?.. Не сказали Наталі, що Горич за бідних людей обставав, хотів щоб жилося їм краще. Хіба таке могло сподобатись цареві?.. А Горич же добрий, добрий. Коли не треба на плаці муштруватися чи на чатах стояти, він приходить до Наталі. Вона тут близенько живе з татом та мамою. Казки розказує, пісні співає. Та найбільше любить Наталя ходить з ним поливати город.

На город той, що видніється ген в улоговині, аж чудно було дивитися: наче на глум хтось прилатав до велетенської свити пустелі, розстеленої край моря, чотирикутню зелену латку.

Щоразу Тарас Григорович ішов туди залюбки, відпочивав наболілою душею. Уже ось кілька літ, відколи комендантом Новопетрівського форту став Іраклій Усков, Наталин тато, і дав засланцеві дихнути вільніше, доглядає та дбає Горич про ту зелену латку. І Наталя з ним.

Отож і сьогодні довгенько прождала вона, поки зміниться Горич з поста та сходить за поливальницями. Нарешті діждалась.

— Ходімо.

— Ой, ходімо!

Поливати город треба було щодня. Пісна земля жадібно ковтала воду відрами і не могла напити-

ся. Але Горич з Наталею заповзялися таки ж напоїти її, примусити родити. Місяць тому запорали вони город: посадили горох, сою, редиску. Горич скопував землю, а Наталя протикала палицею дучки і клала по зернині. А ось тепер усе те зазеленіло, а редиска виросла завбільшки з добру вишню.

Воду носили з джерела, що жебоніло з-під скелі й текло до моря. Горич великою поливальницею, Наталя маленькою. Ходячи слідком за Горичем, дівчинка хрумає свіжу редиску, щебече:

— І верби поллємо?

— І верби.

— А навіщо верби поливати?

— Щоб росли невроку та груші родили.

— Груші? Ха-ха-ха! — сміється Наталя. — Жартує Горич... Такого не буває!

— Не буває, — погоджується Горич. — Зате виростуть вони великі, і стане затишніше в пустелі. От ми й прикрасимо трішечки землю. Ітиме людина, зморена спекою, сяде в холодку відпочити і спасибі нам скаже. Чи не так, Наталю?

— Так, так, — плеще Наталя в долоні, бере поливальницю і знову квапиться до джерела.

Наталя не пам'ятає, коли посадив Горич на городі оті верби. Він каже, що давно. А курінь під вербами вже й Наталя будувала разом з Горичем. В курені не так дошкуляла спека, і Горич в ньому часто щось пише або малює. Нишком, звичайно, бо цар заборонив йому писати й малювати. Але Наталя того не знає, як не знає й про те, як сумує Горич за своїм рідним краєм, за Україною — лише оті вербички й нагадують йому про неї.

Полили вони город. Наталя сушить на сонці спідничку, бо геть облилася, а Горич відпочиває на лавці, вкопаній у землю коло куреника. Обсушилася дівчина, — мама й не взнає, що спідничка була мокра, — усміхнулася Горичу й хотіла була шугнути в курінь. Та раптом закам'яніла при вході, не могла й слова мовити, тільки дивилася великими очима до середини й махала рукою Горичу.

— Що з тобою, дитино?

— Там... там, — шепотіла Наталя, показуючи в курінь, — там хтось є!..

— Кому б це там бути? Чи не домовик завівся в нашому курені? — устав з лави Горич й собі заглянув до куреня.

В ньому, в напівтемряві, справді лежав хлопчисько, до виходу босими ногами з порепаними брудними п'ятами. Спав.

Горич глянув на все ще отетерілу Наталю і тихо засміявся. Далі взяв билинку й злегка полоскотав нею хлопцеві ногу. Той одразу підсмикнув її, розплющив очі й сів. Злякано дивився на вусатого солдата й дівчину, мабуть, зі сну не міг утямити, де він і що з ним діється.

Тарасу Григоровичу було зрозуміло: в курінь забрався відпочити, находившись за день, байгуш — жебрак з сусіднього казахського стійбища, кибитки якого виднілися за горбом у степу. Частенько обідрані діти кядеїв, бідних казахів, заходять до форту — бодай що-небудь випросити у солдатів.

Співчутливо дивився Горич на напівголе засмагле хлоп'я й усміхався, лагідно й сумно. Можливо, йому згадувалось своє босоноге безталанне дитинство — той далекий час, коли самому довелося мало не з торбами йти попідтинню. А Наталя, отямившись од переляку, уже вдавала з себе строгу хазяйку:

— Ти чого заліз у наш курінь?

Маленький байгуш мовчав, боязко щулячись у курені.

— Ти хто такий? Га?

Але дарма було питати — хлопець не розумів Наталиної мови. Він тільки поглядав то на Наталю, то знову на вусатого солдата, наче просив у нього заступитися од лихої дівчини, що дзижчала до хлопця, як оса.

— Не гоже, Наталко, так з гостем говорити,— озвався раптом Тарас Григорович. — Бачиш, який він, сердешний, переполошений.

Він погладив хлопця по голові, все ще лагідно усміхаючись: мовляв, нема чого боятися, ніхто з тобою не вчинить нічого лихого. Далі зітхнув і, ніби сам до себе, промовив:

— Ех, діти, діти! Ластів'ята ви безпомічні. Коли то вже черствий шмат перестане вам снитися?..

Помовчав якусь мить і озвався до Наталі:

— Хоч редиски б йому нарвала, хазяйко. Може від самого рана і в роті нічого не мало бідне дитя.

Вдруге просити дівчину не треба було. Одразу кинулася вона до грядки, бо не була ж Наталя ні лихою, ані скупою.

Байгуш тим часом устав, натягнув на голову старенький малахай, щось пробелькотів до Тараса Григоровича, показуючи рукою в бік стійбища, і хотів іти собі геть. Але вусатий солдат взяв його за руку, підвів до лавки:

— Посидь, зажди.

Хлопець довірливо дивився на Тараса Григоровича і, зацікавлений, ждав, що ж буде далі.

Наталя нарвала редиски, помила її з поливальниці, поклала на лаві. І сама тут же сіла:

— Бери, їж...

Байгуш узяв кілька червоних редисок, розглядав їх, перекладав з руки в руку, певно, не знаючи, що з ними робити, потім простягнув Наталі.

Дівчина знизала плечима, а Тарас Григорович, що присів під вербицею й спостерігав за дітьми, порадив:

— Покажи йому, Наталю, що роблять з редискою, бо хлопець, мабуть, вперше бачить її, не знає, що воно й до чого.

Діти порозумілися дуже швидко. За якусь хвилину вони дружно хрумали, кумедно кривлячись і сміючись. Наталя навіть допиталася, як звати хлопця. Показуючи на себе, вона називала своє ім'я, затим, тицяючи пальчиком в груди гостеві, запитувала:

— А ти хто? А ти?

Тямущий хлопець одразу догадався, що од нього хочуть.

— Чокан, — відповів він.

— Чокан... Чокан! — повторювала Наталя. — Горич, його звати Чокан! — радо гукала вона.

— Жакси, Чокан, — устаючи, похвалив хлопця Тарас Григорович. — От і маєш ще одного друга, — мовив до Наталі. — Але час і додому. Прощайся з ним, звечоріло зовсім.

Тарас Григорович взяв поливальниці. Наталя встала з лавки, поклала гостеві в торбину редиску, яка ще лишилася, показала рукою в бік стійбища:

— Іди, Чокан. Прощавай.

Чокан зрозумів. Вдячно глянув на Горича й Наталю, вклонився й потупотів з городу. Наталя махала вслід йому рукою:

— Приходь іще! Скоро горох поспіє!

Горич схвально кивнув Наталі. Рішуче мовив:
— Ходімо, розумнице моя, пора вже.

Йшлося легко й весело. Червоне гаряче сонце пірнуло в море, спека зовсім спала.

ДЖАМБУЛ

Тарас

Мужній син України,
Соловей України,
Вічно славний Тарас!
Його пісня в цей час,
Наче хвиля дніпрова,
Наче птиця казкова,
Прилетіла сюди,
В казахстанські сади,
І дзвенить солов'їно.
В ній печаль України,
В ній і сльози, і кров,
Й до народу любов.
В ній страждання і болі,
І протест Кобзаря
Проти рабства й сваволі,
Проти злого царя.
У залізні кайдани
Цар його закував
І в степи Казахстану
З України заслав.
У степи Мангистау
До казахів моїх,
Де не квітнули й трави,
Де пісок був, як сніг.
Де в шуканні постою
У жорстокий той час
Я бродив із домброю,
Плакав так, як Тарас...
Чув убогий казах
Стогін в наших піснях.
Як кулан від отрути,
Як булан[2] від жари,
Я страждав скрізь і всюди,
Та не кидав домбри.
О поете! В той час
Ми шукали свободу
Для простого народу.
Мріяв кожен із нас
Про велику зорю —
Правди й волі зорю.
Був жагучим твій гнів
На царів, на панів:
Слово, сповнене сили,
Їх, мов куля, разило,
Твоє слово, Тарасе!
Не холодним плачем,
Гострим словом, мечем,
Я без промаху ранив
Злісних баїв і ханів.
У жорстокі ті дні
І тобі і мені
Довелося страждати,
Йти у бій проти ката.
Ми боролись, страждали,
Гімни щастю співали.
Шкода, щастя того,
Що ти прагнув так дуже,
Ти не бачиш, мій друже,
Я ж побачив його.
Я побачив свободу,
Щастя всього народу.
Сонце волі сіяє,
Розігнавши тумани,
В українському краї
Й над моїм Казахстаном.

Хоч ти, друже, помер,
Але тільки тепер
Твоя пісня лунає
Вільно з краю до краю.
Як ніколи, в ці дні
Линуть наші пісні.
Їх співають всі люди:
І старі, і малі.
Їх співають усюди
На радянській землі.

Переклав з казахської
В. ШВЕЦЬ.

1. Цю пісню Джамбул проспівав у березні 1939 року в день 125-ої річниці з дня народження Тараса Шевченка.
2. Кулан, булан — породи диких коней.

З народних переказів про Т. Г. Шевченка

СТРАХ ЛЮБЛЮ ПРАВДУ

Зловили ж ото жандарі Тараса Шевченка та привели до самого царя в оті його пишні палати.

Сидить цар за столом, як опудало те, — ані ворухнеться.

Підходить Тарас до царя як ні в чім не було.

Тут йому цар і говорить:

— Оце і є ти, що царицю назвав засушеним опеньком?

— Так точно, — сказав Тарас.

— Як посмів ти? — гримнув цар.

— Страх люблю правду говорити, — одказав Шевченко.

ОТО БУЛО Б ДИВО!

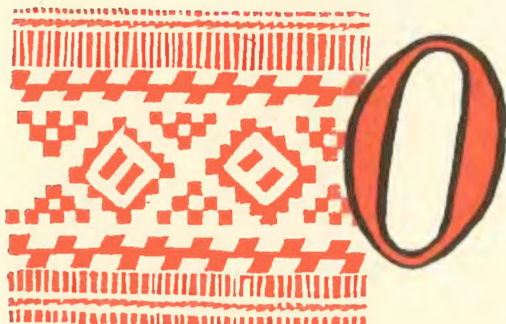
Почепили на стовпах у Петербурзі нові ліхтарі.

Стоїть пан та й дивується:

— Ото яке диво.

А повз нього саме йшов Шевченко.

— Якби замість ліхтаря та повісили царя, — ото було б диво, — сказав і пішов своєю дорогою.

КУКІЛЬ І ПШЕНИЦЯ

Одного разу йде Шевченко дорогою і бачить — кріпаки на току пшеницю віють і розмовляють між собою.

— Кажуть, що Тарас добрий чоловік, за людей стоїть.

— А ви його бачили? — підійшов до них Шевченко.

— Ні.

— Оце я і є.

А один кріпак і каже:

— Коли ти Тарас, то скажи, що робити, щоб людям жилося краще.

Тарас вибрав кукіль з пшениці і каже:

— Що це таке?

— Це, — кажуть кріпаки, — кукіль.

— Так оце буде цар.

А тоді взяв, обсипав його дрібнішим куколем і сказав:

— А оце будуть його прибічники, міністри. А оце, — показує в долоні, — чисте зерно, як золото, це, — каже, — народ. Це ви.

А потім узяв і висипав ту пшеницю на кукіль, де цар і міністри. Воно й покрило їх.

— Отак,—каже,—треба з царем та його прибічниками зробити. Тільки треба нам організуватися. А як не буде царя та його міністрів, то й жити краще буде.

Отакий був Шевченко.

Малюнок А. ТЕТЬОРИ

Вадим СКОМОРОВСЬКИЙ

НАД „КОБЗАРЕМ"

Ясно надворі, — ні вітру, ні хмар.
Сонце підбилось уже височенько.
Наша Оленка відкрила «Кобзар»,
Вголос читає Тараса Шевченка.

Лунко хлюпоче Дніпро вдалині.
Ген, під горою, принишкла діброва.
Наче струмочок, дзвенить в тишині
Щире і ніжне Шевченкове слово.

ПАМ'ЯТНИК КОБЗАРЕВІ В ХАРКОВІ

Звідки б не приїхала людина до Харкова — неодмінно піде оглянути пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку. В багатьох наших містах і селах є пам'ятники великому Кобзареві, та чи не найкращий харківський... А знаєте, як створювався цей пам'ятник?

Як тільки було прийнято урядову постанову про його спорудження, до діла одразу взялося багато кращих митців нашої країни. Відомий радянський скульптор Матвій Манізер розробив проект пам'ятника. Скульпторові допомагали найталановитіші українські актори: Н. М. Ужвій, А. М. Бучма, І. О. Мар'яненко, О. І. Сердюк та інші, позуючи для постатей, що оточують фігуру Тараса Шевченка. Ті постаті — від шевченківської Катерини до визволеної великим Жовтнем щасливої жінки-трудівниці — зображують історію революційної боротьби на Україні. А центральна фігура пам'ятника, сам Т. Г. Шевченко, показаний як натхненний поет і борець, нескоренний бунтівник, що енергійним жестом кличе люд до боротьби проти царського гніту.

Відливали пам'ятник в бронзі ленінградські умільці — майстри художнього литва. Шліфували камінь для постамента найкращі полірувальники, ті, що споруджували Мавзолей В. І. Леніна.

«Півстоліття полірував я камінь, — говорив майстер Г. П. Суравчик, — але вік згадуватиму дві роботи: будівництво Мавзолею В. І. Леніна в Москві і пам'ятника Шевченкові в Харкові».

Двісті п'ятдесят чоловік: скульпторів, грабарів, каменярів, архітекторів, теслярів, полірувальників, майстрів художнього литва з любов'ю трудилися, споруджуючи монумент дорогому поету. Мов на свято, урочисто йшли харківські робітники на суботники — допомагали будівникам.

Пам'ятник вийшов по-справжньому величним, достойним геніального поета-революціонера.

Відкрито його 24 березня 1935 року.

З. РОМЕН.

Малюнок Л. ПРИЗАНТА

Жовтенятське місто

Микола ЛИСИЧ

Рано встали жовтенята, —
Із пташками піднялись.
Молотки взяли, лопати
І до діла узялись.

Задзвеніла зразу пилка
У Сергійкових руках,
А рубанок у Данилка
Так і біга по дошках.

Толя дошки взяв соснові
І до стовпчиків прибив.
От вже й лавочки готові,
Хлопець радий — сам зробив!

На галяві, де похилі
Тіні кинули дуби,
Із трави палатки білі
Виглядають, мов гриби...

А від них стежки лягають,
Білим всипані піском.
Діти всі роботу мають, —
Сміх лунає над ліском...

Тут дівчата роблять грядки,
Там — площадку для зарядки.
Як поглянуть, — красота:
Справжнє місто вироста!

Малюнки Л. ГРИГОР'ЄВОЇ

ЗАРЯДКА

Горн лунає
Серед гаю:
— Уставайте, сім
годин!
На площадку
Для зарядки
Всі виходьте, як
один.
Гарно ліжка
Ми заслали,
На доріжку
Поставали —
Ряд хлоп'ят
І ряд дівчат,
Славних друзів-
жовтенят.
Тут стоїть
Вожата
Клава:
— Всі робіть,
Малята,
Вправи.

Вбоки руки,
Станьте прямо,
Потім рухи —
Вліво, вправо. —
Лік прискорює
Вона:
— Раз, два! —
Вслід повторює
Луна:
— Ов-ва!

ШКОЛИ — ТАК! ГА

Довгий час невеличка держава Куба, що формально вважалась незалежною, була фактично колонією Сполучених Штатів Америки — терпіла гніт американських колонізаторів. Кубинський народ рішуче боровся за свою свободу. Цю боротьбу очолив революціонер Фідель Кастро. 16 жовтня 1953 року продажні судді кинули Кастро в тюрму. В своєму останньому слові на суді Кастро заявив, що головну воєнну фортецю Куби треба перетворити на школу.

Минуло шість років. На Кубі перемогла революція.

14 вересня 1959 року фортеця «Колумбія» справді перетворилася в учбове містечко. З промовою на святі виступив Фідель Кастро, прем'єр-міністр нової Куби.

Друкуємо його промову скорочено.

Дорогі друзі!

Дуже довго,— я хочу, щоб ви пам'ятали про це,— ми чекали цього дня.

Нам довелось довго боротися. Треба було перемогти в багатьох боях. Ми знали, що переможемо, тому що ми захищали справедливу справу.

Нащо нам фортеці? Нам потрібні школи. Нам потрібні спортивні табори. Ми хочемо, щоб у всьому світі жилося людям спокійно, щоб кожна людина могла жити без страху за своє життя.

Те, про що ми мріяли, здійснюється сьогодні.

Серед наших повстанців багато чудесних юнаків, відважних солдатів, котрі знали, як перемогти в бою і не раз перемагали, але вони не ходили до школи.

І ось зараз багато хто з цих «барбадос», якими ви так захоплюєтесь, будуть займатися тим же, чим і ви — учитися, тому, що вони не мали змоги ходити до школи, коли були в вашому віці.

Ви вірите, що революційна перебудова Куби вже закінчена?

ДІТИ. Ні!

КАСТРО. Якщо вона не закінчена, хто її буде кінчати?

ДІТИ. Ми!

КАСТРО. Вірно. Це ви перебудуєте Кубу. Ви хочете бути справжніми громадянами, патріотами своєї Батьківщини?

ДІТИ. Хочемо!

КАСТРО. Що ви повинні для цього робити насамперед?

ДІТИ. Вчитися!

КАСТРО. Вірно. Вчитися. Той, хто не хоче вчитися,— поганий громадянин, бо він не буде знати, як краще виконати те чи інше завдання. Те, що він захоче зробити, не зробить так, як він задумав.

Я хочу, щоб ви розважалися і гралися. Я хочу, щоб у вас були спортивні майданчики, щоб у вас були пляжі, де б ви могли відпочити і покупатись. Хочу, щоб ви робили екскурсії по країні. Але я ще хочу, щоб ви вчилися. Учитися також приємно.

ДІТИ. Так!

КАСТРО. Хіба вам не цікаво прочитати, що зробили кубінці для того, щоб стати вільними?

ДІТИ. Цікаво!

КАСТРО. Вам же це подобається, правда? Адже історія цікавий предмет, чи не так?

ДІТИ. Так, так!

РМАТИ — НІ!

Малюнок В. ГЛУЗДОВА

КАСТРО. Ви хотіли б побувати в тих місцях, де боролися повстанці?

ДІТИ. Так, так!

КАСТРО. А чому? Щоб знати. Так? І щоб бачити. Ось для чого ми вчимося: щоб знати і бачити.

Ви чули про нашу програму допомоги селянам?

ДІТИ. Чули!

КАСТРО. Ви підтримуєте її?

ДІТИ. Так!

КАСТРО. Коли ви не будете знати, як садити насіння, як воно росте, від чого залежить урожайність, тобто, коли ви не вивчите природознавства, ви не зрозумієте, в чому ця допомога полягає.

Раніше на Кубі було тридцять тисяч солдатів. Тепер у нас шість мільйонів захисників нашої революції, тому що її підтримують всі—великі і малі. Всіх громадян країни можна вважати солдатами революції. Тепер можна з певністю сказати, що цю фортецю більше ніхто ніколи не здолає.

Всі ви знаєте, що сказав Колумб про нашу країну: Куба — найпрекрасніша земля, яку будь-коли бачили очі людини.

ДІТИ. Так, вірно!

КАСТРО. І ось нам випало щастя жити в цій країні, та донині наш народ не мав змоги бачити її красу і милуватися нею.

А зараз ми можемо це робити.

Ми передаємо вам цю фортецю. Ми піднімаємо над нею наш непереможний прапор. Ми сподіваємось, що ця церемонія стане прикладом для всієї нашої півкулі.

До побачення!

Учасники свята аплодують і співають патріотичний гімн.

Іван НЕХОДА

Малюнки Г. ТУЛЬЧЕВСЬКОЇ

ХАЙ БУДЕ МИР НА ВСІЙ ЗЕМЛІ!

Недавно ми гулять ходили
У парк до братської могили.
На всю алею тополину
Стоїть там пам'ятник: солдат
Тримає на руках дитину
І фронтовий свій автомат.
В могилі сплять бійці-герої,
Що віддали життя за те,
Щоб не було війни нової,
Щоб сонце сяло золоте!

Щоб не окоп чорнів на ниві —
Хліба цвіли, мов килими,
І щоб веселі та щасливі
До школи всі ходили ми!
Щоб виростали ким захочем:
Хто — трактористом на полях,
Хто — будівельником-робочим,
Хто прокладе на Місяць шлях!..

Поклали на могильні плити
Свої букетики малі...
Ми хочемо без воєн жити!
Хай буде мир на всій землі!

Іван БАГМУТ

Малюнки А. ЛЬВОВА

НАШ РІДНИЙ ХАРКІВ

В 1638 році козацький гетьман Яків Остряниця підняв повстання запорожців проти польських панів. Але козакам не пощастило — повстання зазнало поразки, і гетьман зі своїм військом мусив шукати порятунку в Росії. Згодом козаків поселили в місті Чугуєві.

— Чугуїв? Це той Чугуїв, що біля Харкова? — спитаєте ви.

— Так. Але тоді, коли Остряниця оселився в Чугуєві, Харкова ще не було. Міста не було, а річка Харків була, звичайно. Від неї пішла і назва нашого міста, що недавно святкувало своє трьохсотліття.

Уявіть собі, що ви приїхали в Харків. Куди б вас повести? Що показати?

Коли до мене в гості приїздить мій онук, я веду його до зоопарку. Але онук мій зовсім маленький, а ви, читачі «Барвінка», значно старші. Може, вам і не цікаво буде в зоопарку? Чи підемо?..

Безперечно, окрасою нашого зоопарку є слон Баксап. Його подарував нам Хо Ші Мін. Це не звичайний слон: раніше він «служив» в армії в'єтнамських борців за незалежність і в джунглях возив на своїй широкій спині патрони, снаряди і навіть гармати.

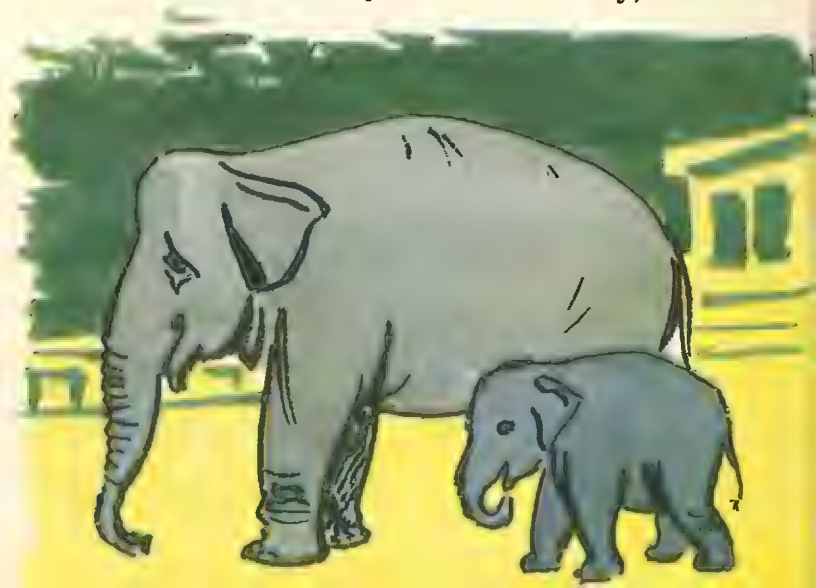
В Харкові Баксап почуває себе добре, тут у нього є подруга Мая, у якої недавно народилось маленьке слоненя (усього на 100 кілограмів ваги), котрому дали ім'я Харків'янка.

Від зоопарку дуже легко потрапити на майдан імені Дзержинського. Цей майдан — найбільший у Європі, а може й у всьому світі. Оточений він великими будинками: чотирнадцятиповерховим Держпромом — першим висотним будинком в Радянському Союзі, новим п'ятнадцятиповерховим будинком державного університету та іншими. А скоро тут з'явиться ще один новий будинок — Палац піонерів, бо теперішнє приміщення вже замале.

А чи знаєте ви, що перший в Радянському Союзі Палац піонерів було відкрито саме в Харкові!

Якщо ви приїдете до Харкова влітку, ми підемо з вами до лісопарку і покатаємось на поїзді Малої Південної залізниці. До речі, і перша в Радянському Союзі дитяча залізниця теж створена була в Харкові...

По дорозі з зоопарку чи лісопарку можна зайти до кондитерського магазину, —

адже в Харкові першокласні кондитерські фабрики. Але не цукерками і тортами насамперед знаменитий Харків.

Давайте краще завітаємо на ХТЗ — на Харківський тракторний завод і побачимо, як на один кінець довжелезного конвейєра ставлять раму трактора, а через кілька хвилин з другого кінця цього конвейєра зводять новенький, пофарбований в зелене, трактор.

А чи не заглянути нам, йдучи до ХТЗ, на інші заводи? Мабуть, ні, бо коли ми будемо заходити на кожен завод у цьому кутку міста, ми й за тиждень не доберемося до тракторного. Адже тут:

Завод, який випускає знамениті тепловози «ТЕ-12».

Завод, що виготовляє велосипеди.

Завод, що постачає мотори всім комбайновим заводам.

ХЕМЗ — славнозвісний завод, що будує електричні машини.

Турбінний, що виготовляє турбіни для електростанцій.

Заводи, заводи, заводи!

Заводи вишикувались вздовж десятикілометрового шляху до тракторного. А за тракторним?

Знову заводи і заводи. Та я скажу лише про один з них — про «Електротяжмаш». Він знаменитий тим, що виготовив недавно найбільший в Радянському Союзі генератор потужністю 200 тисяч кіловат. А що це таке — 200 тисяч кіловат? Багато це чи мало? Мабуть, багато, бо шести таких машин було б досить, щоб виробити стільки електроенергії, скільки вироблялося її в усій царській Росії!

А тепер інженери-конструктори готують креслення, щоб випускати на цьому заводі найбільші в світі електричні машини, потужністю 600 тисяч кіловат!

А верстатобудівний завод, а підшипниковий, а...

Щоб тільки перерахувати всі заводи Харкова, мало буде дня. Скажу ось про що. Всі ці підприємства потребують величезної кількості електроенергії, бо ж сотні тисяч верстатів на цих заводах рухаються електрикою. Виробляють цю електроенергію ТЕЦи — теплоелектроцентралі. Ще кілька років тому в районі кожної ТЕЦ небо було чорне від кіптяви. Наприклад, ТЕЦ-3 за одну добу «видавала» в повітря з своїх димарів тисячі кілограмів вугільного пороху!

А сьогодні йдеш біля ТЕЦ-3 і не розумієш — працює вона чи ні. Адже над її димарями ледве помітний серпанок... Що сталося?

Під Харковом, біля села Шебелинки, наші вчені-геологи знайшли багатюще родовище природного газу. Газ по трубах іде в Харків і замінює вугілля в топках підприємств і в кухнях населення. Шебелинське родовище таке потужне, що газ передають тепер не тільки в Харків, а й у Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг, Запоріжжя, Брянськ, Москву й інші міста.

В Харкові випускають не лише величезні машини. Хто з дорослих чоловіків не знає харківської електробритви, а з жінок — харківської електропраски? А хто з любителів фотографії не знає харківського «ФЕДа»? Ці фотоапарати почала виробляти дитяча комуна ім. Ф. Е. Дзержинського, якою керував тоді знаєте хто? Макаренко! Так, Антон Семенович Макаренко, автор «Педагогічної поеми», дуже цікавої книги, яку ви читали або ще прочитаєте.

Ну, а ввечері вам, мабуть, схочеться піти до театру. Який же спектакль ви хотіли б подивитися? Театрів у нас багато. В одному із них іде вистава «Сватання на Гончарівці». Автор п'єси — Григорій Квітка-Основ'яненко колись жив і працював у Харкові. І Гончарівка збереглась, правда, тільки сама назва її. Колись Гончарівка була селом під Харковом, тепер — це звичайна міська вулиця. Якщо дивитиметесь спектакль, не забудьте згадати, що ви сидите недалеко від Гончарівки.

До речі, чи знаєте ви, що відомі українські письменники, які написали для вас ба-

гато прекрасних книг, — Микола Трублаїні і Олесь Донченко, — теж жили і працювали в Харкові?

О, мабуть, доведеться ще повернутися нам на заводи, ну хоч би на ХЕМЗ. Ми забули заглянути до контори, до того залу, де виписують документи на відправку машин. А варто подивитися, куди йдуть машини, скажімо, з ХЕМЗу. Ось адреси:

Індія.
Об'єднана Арабська Республіка.
Цейлон.
Ірак.
Туреччина.
Китайська Народна Республіка.
Корейська Народно-Демократична Республіка.
Афганістан.
Непал.
Бірма.
Індонезія.
Країни Європи.
Південна Америка.

Всіх не перелічиш. В усьому широкому світі працюють машини, верстати, прилади з маркою харківських заводів.

Щоб збудувати завод, щоб зробити машину чи верстат, потрібні великі знання. Якось, чекаючи міжміського телефонного дзвінка, я знічев'я почав переглядати телефонну книжку. І так захопився нею, що забув навіть про телефонну розмову, на яку ждав. Скільки в Харкові шкіл, технікумів, інститутів, скільки науково-дослідних, проектних закладів, які можуть виготовити проект і окремої машини, і цілого заводу, і навіть цілого міста!

А яких тільки спеціалістів не готують харківські вищі школи! Харків справді можна назвати містом науки!

Харків! Наш рідний Харків!

Рідний і дорогий він нам іще й ось чому.

Під час Великої Жовтневої революції владу на Україні тимчасово захопила націоналістична контрреволюція, і влада Рад була проголошена тільки в грудні 1917 року. А проголошена вона була саме в Харкові, і Харків більше десяти років був столицею Радянської України.

Робітничий клас Харкова завжди високо тримав і тримає червоне знамено боротьби за щастя людства. В 1905 році робітники Харкова вийшли на барикади проти царської сваволі, під час Великої Жовтневої соціалістичної революції вони не шкодували життя в боротьбі за Радянську владу.

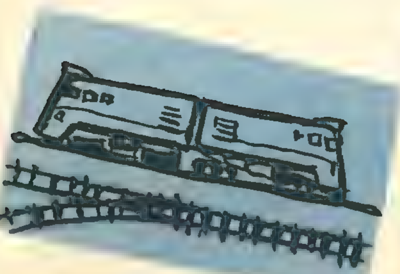
Зараз вони борються за дострокове виконання семирічного плану і за право називати Харків містом комуністичної праці.

Василь МАРЕМПОЛЬСЬКИЙ

Малюнки Ю. ЗОЛОТОВА

ТАТО НАШ — МЕХАНІЗАТОР

Тато наш — механізатор,
На всі руки майстер тато.

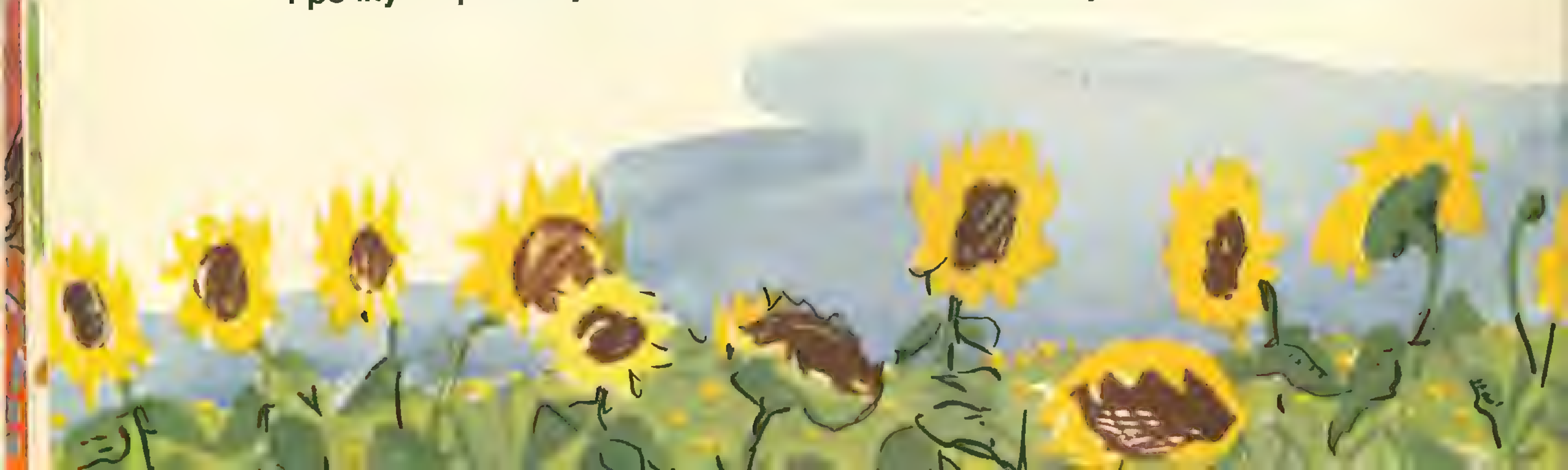
Тільки скінчиться зима,
Коли снігу вже нема,
Коли сонечко пригріє —
Тато наш у полі сіє
Сонячник листатий,
І ячмінь вусатий,
Кукурудзу, просо,
Гречку чорнокосу.

А зазеленіє степ,
Все у полі підросте —
То на культиватор
Пересяде тато:
Буде він мережити
Зелені квадрати.

А як будуть в полі спілі
Жито і пшениця,
То почнеться у артілі
Хліба косовиця —
Буде працювати
На комбайні тато.

Буде пісеньку співати
Вітерець,
На комбайні розвівати
Прапорець.

На всі руки майстер тато:
Він у нас механізатор.

Малюнки О. ЖИВОТКОВА

НАШІ ЗАРУБІЖНІ ГОСТІ

Дорогі друзі! Я щойно повернувся з подорожі по різних країнах. Побував в Албанії, Чехословаччині, Угорщині, Німецькій Демократичній Республіці, Польщі, Болгарії. І всюди зустрічав я хороших хлопчиків і дівчаток, наших ровесників. Як і наші жовтенята, вони об'єднуються в групи при піонерських дружинах. Тільки називаються не жовтенятами, а інакше — в кожній країні по-своєму. В Албанії їх звуть фатосами, в Болгарії — чавдарчатами, в Польщі — зухами, в Угорщині — кішдабошами, в Німецькій Демократичній Республіці — юними піонерами, а в Чехословаччині — іскорками.

Ви добре знаєте й любите Буратіно, Незнайка, Гурвінека, Чіполліно та інших героїв. А сьогодні я хочу познайомити вас з героями болгарських дітей: професором Далекозором і Веселим Барабанщиком. Вони приїхали до нас у гості і хочуть розповісти нам про болгарських чавдарчат.

БУДЬ ЛАСКА, ПРОФЕСОРЕ ДАЛЕКОЗОР!

Любі жовтенята! Я і мій товариш Веселий Барабанщик привезли вам привіт від болгарських чавдарчат! А знаєте, чому болгарські жовтенята звуться чавдарчатами? Ні? Охоче розповім.

Це було багато років тому, коли в Болгарії панували турецькі завойовники. Тяжко жилось тоді болгарам. Турки палили міста і села, нищили поля і сади, вбивали людей. Тяжка чорна ніч багато довгих літ висіла над Болгарією. Та болгарський народ не хотів терпіти гніту чужинців. Чоловіки йшли в гори, в партизанські загони. В боротьбі проти турків загинуло багато хоробрих болгарів, але на їх місце ставали все нові й нові бійці. Добути перемогу помогли болгарам їх брати зі Сходу — росіяни. Третього березня 1878 року Болгарія була проголошена незалежною. Відтоді день третього березня відзначається в Болгарії як день національного визволення, а для першокласників він став днем створення груп чавдарчат.

Болгарський народ не забуває своїх національних героїв. На честь одного з них — славного воєводи Чавдара — і названо болгарських жовтенят чавдарчатами. А на знак того, що тепер над Болгарією вільне синє небо, чавдарчата носять на грудях сині галстуки-чавдарки. Їх вручають дітям старші товариші — піонери, комсомольці на урочистому зборі піонерської дружини третього березня.

СЛОВО—ВЕСЕЛОМУ БАРАБАНЩИКУ

Ви добре знаєте, друзі, свої жовтенятські правила. У болгарських чавдарчат також є правила, за якими вони йдуть в кожному ділі. А правила ті такі:

Чавдарчата люблять вільну Батьківщину, як рідну матір.

Малі чавдарчата — хороші друзі.

Чавдарчата люблять працю, старшим допомагають.

Чавдарчата — веселі діти, грають, співають, учаться, читають.

Чавдарчата чемно вітаються, поважають старших.

Чавдарчата добре поводяться вдома і в класі, вони — майбутні піонери.

Чавдарчата, як і ви, жовтенята, сумлінно виконують свої правила. Вони добре вчаться, стежать за чистотою в школі, поливають квіти, разом з піонерами збирають металевий брухт, макулатуру і допомагають батькам по господарству: прибирають ліжка, доглядають маленьких братиків і сестричок.

В нашій дитячій газеті розповідалось недавно про те, що чавдарчата села Своге, Софійської округи, зібрали багато металевого брухту. До дня третього березня вони підготували посилку прикордонникам. А чавдарчата з села Книжовник, Хасовської округи, охоче вирощують кроликів, збирають металевий брухт — у них не пропадають навіть покришечки з консервних банок. Один тільки Румен Георгієв зібрав більше чотирьохсот покришок.

Але чавдарчата не лише добре вчаться і працюють. Вони й відпочивати вміють. Читають стільки, що я ледве встигаю оповіщати їх про нові книжки, які пишуть для них болгарські письменники. Під час прогулянок, на перервах в школі, на зборах чет-загонів чавдарчата люблять співати, гратися й танцювати. Їх улюблена пісня «Ми малята-чавдарчата». Я привіз з собою текст цієї пісні і ноти. Якщо захочете, зможете її розучити.

Музика П. СТУПЕЛА
Слова Н. ЗИДАРОВА

МИ МАЛЯТА— ЧАВДАРЧАТА

Ми спів гучний заводим
Ми дружні, мов сім'я.
Чавдара - воєводи
Ми носимо ім'я.

Приспів. **Ставайте вряд**
До чавдарчат
Дружних хлопців
і дівчат.

Для нас одкриті двері
В ясне майбутнє йти.
І юні піонери
Нам друзі і брати.

Приспів.

Вітчизна, наче мати,
Ростить нас і навча.
Відмінним учнем стати
Повинне чавдарча.

Приспів.

Нехай по всій планеті
Панує дружба й мир.
Ми сміло на ракеті
Полинемо до зір.

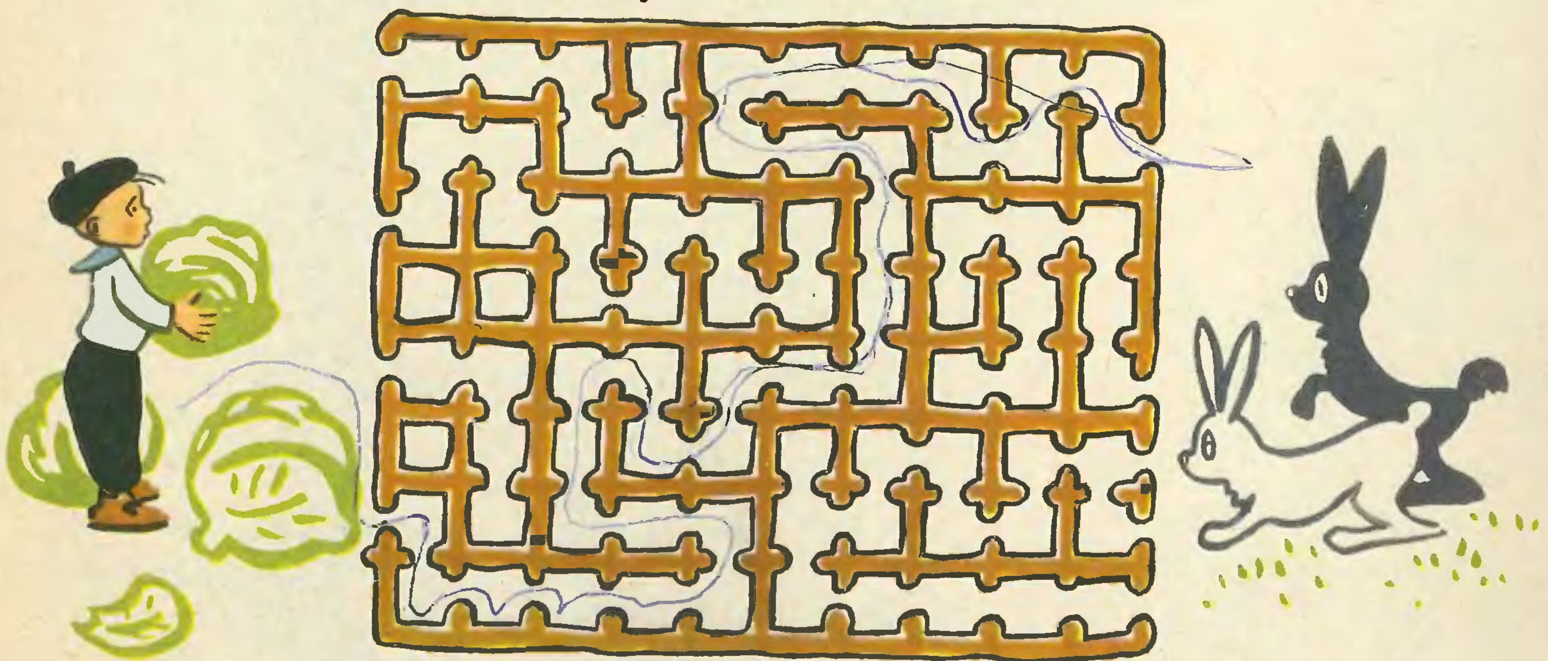
Приспів.

Ми спів гуч — ний за — во — дим, ми друж — ні, мов сі — м'я. Чав — да — ра — во — є — во — ди ми но — си — мо і — м'я.
Приспів
Ста — вай — те вряд до чав — дар — чат, друж — них хлоп — ців і дів — чат. Ста — вай — те вряд до чав — дар — чат, друж — них хлоп — ців і дів — чат.
1.2.3. 4.
Для // — чат.

У чавдарчат дуже багато різних ігор. Розкажу про деякі з них, може, вони сподобаються й вам.

А ось інша гра. Діти діляться на дві групи. Класну дошку по вертикалі ділять на дві рівні частини. На столі кладуть два шматки крейди. За сигналом перші двоє чавдарчат беруть по шматку крейди і виводять на дошці по одній рисці, що має бути однією з ліній хатинки. Швидко повертаються і віддають крейду іншим чавдарчатам. Ті креслять ще по лінії, продовжують малювати хатинку. Віддають крейду третім, ті — четвертим, поки не побувають біля дошки всі. Перемагає група, яка раніше й краще намалює хатинку.

А в вільну годину чавдарчата люблять розв'язувати ребуси, розгадувати загадки і крутиголовки.

Поміркуйте й ви разом з ними. Допоможіть хлопчикові пройти по лабіринту й віднести зайцям капусту.

Але час і прощатись. Дякуємо за увагу.

На обкладинці малюнок Г. Горобієвської.
Макет А. Тетьори.

Художній редактор О. І. Мікора. Адреса редакції: Київ, Пушкінська, 28. Тел. 5-01-75 і 4-13-97.
Підписано до друку 30. III. 1961 р. БФ 18623. Зам. 1341. 3 фізичн. аркуші 62×94¹/₈. Обліково-видавн. 3¹/₂ арк. Тираж 85 000.

«Барвинок» на украинском языке.
Рік видання сімнадцятий.

Ціна 20 коп.
Рукописи не повертаються.

Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь».

Видавництво і комбінат друку «Радянська Україна», Київ, Анрі Барбюса, 51/2.